

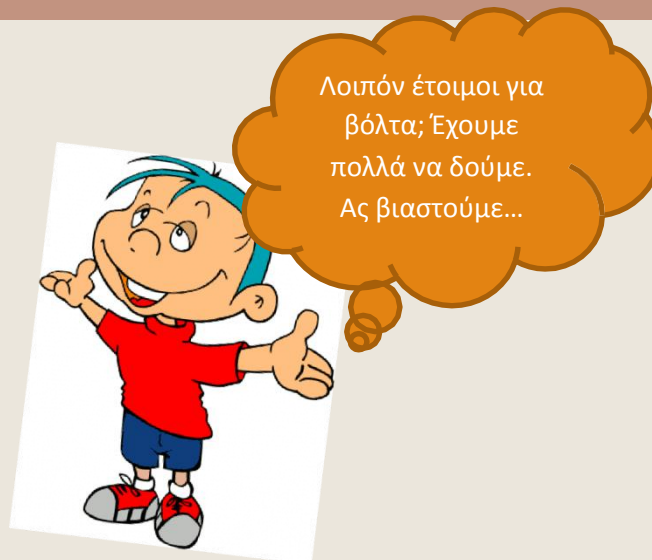
## ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

### Η ΖΩΗ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΒΟΙΩΤΙΑ



Αυτό το φυλλάδιο σχεδιάστηκε για να σε βοηθήσει να καταλάβεις καλύτερα ορισμένα από τα αντικείμενα που βρίσκονται στην έκθεση.

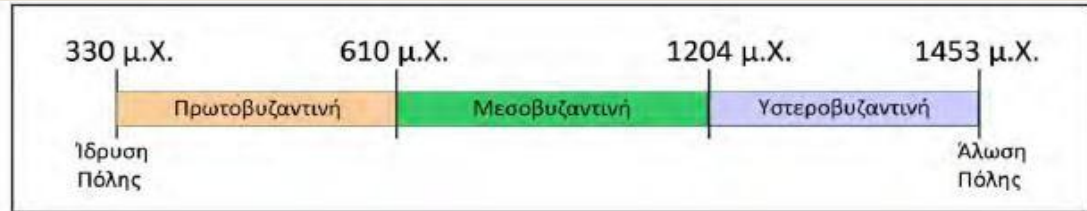
Θα μπορέσεις έτσι να καταλάβεις ότι αυτή η πόλη ήταν πάντα σπουδαία και της ανήκει ένα μεγάλο κομμάτι της Ιστορίας της χώρας μας.



*Το φυλλάδιο αυτό είναι του /της..... που  
επισκέφθηκε το ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΗΒΑΣ στις..... του 201...*

## ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΛΙΓΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σε πόσες και ποιές περιόδους χωρίζουν οι Ιστορικοί την Βυζαντινή Εποχή



Βάλε σε αριθμητική σειρά τα γεγονότα, ανάλογα με τον χρόνο που συνέβησαν.

Οι Ρωμαίοι κατακτούν την Ελλάδα (146 π.Χ.).

Ο Κωνσταντίνος μεταφέρει την πρωτεύουσα στο Βυζάντιο (330 μ.Χ.).

Η Δυτική αυτοκρατορία κατακτιέται από τους Γότθους (476 μ.Χ.).

Η αυτοκρατορία χωρίζεται σε Ανατολική και Δυτική (395 μ.Χ.).

Υπογράφεται στα Μεδιόλανα το διάταγμα της ανεξιθρησκίας (313 μ.Χ.).

Η Γέννηση του Χριστού(1 μ.Χ.).

Ο Χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία του κράτους. Μ. Θεοδοσίος(379-385 μ.Χ.)

**Ρωμαϊκή ή βυζαντινή αυτοκρατορία;** Σημείωσε στο χάρτη την παλιά και τη νέα πρωτεύουσα του κράτους.



Στην πραγματικότητα οι κάτοικοι της αυτοκρατορίας δεν χρησιμοποίησαν ποτέ τον όρο «βυζαντινή αυτοκρατορία». Οι ίδιοι ονόμαζαν τους εαυτούς τους Ρωμαίους, και την πρωτεύουσα του κράτους τους Νέα Ρώμη, Κωνσταντινούπολη και

Βυζάντιο. Οι όροι «Βυζάντιο» και «βυζαντινός» χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά για όλη την αυτοκρατορία και τους κατοίκους της από τους ιστορικούς της Δύσης το 16ο αιώνα.

## ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΣΤΗ ΒΟΙΩΤΙΑ

Ας δούμε, τι μπορούμε να μάθουμε για τους Βυζαντινούς, τους καθημερινούς ανθρώπους, όχι μόνο για τους αυτοκράτορες και τους ένδοξους στρατηγούς.

Θα ξεκινήσουμε ρίχνοντας και μια ματιά στα Ρωμαϊκά, αφού κι οι Βυζαντινοί ήταν Ρωμαίοι, ας μην το ξεχνάμε αυτό. Βυζαντινούς τους ονόμασαν οι ιστορικοί πολλούς αιώνες αργότερα.

Με τι έμοιαζαν φυσιογνωμικά; Για κοιτάξτε γύρω σας, μήπως εντοπίσετε κανέναν.



Να μια επιτύμβια στήλη (ΠΡΟΘΗΚΗ 113) με το πορτρέτο ενός Θλιμένου νέου, του ..... από τη.....

Το δέρμα έχει αποδοθεί σε τόνους ώχρας και ροζ, τα αμυγδαλωτά μάτια καφέ, μαύρα τα μαλλιά και κόκκινα τα μισάνοιχτα χείλη του.

Δεν σου θυμίζει έντονα τα νεκρικά πορτρέτα φαγιούμ αλλά και τις πρώτες αγιογραφίες, όταν οι Χριστιανοί ένωσαν την ανάγκη να απεικονίσουν τα ιερά πρόσωπα της νέας Θρησκείας τους; Ακόμα μια απόδειξη πού θα είχε οδηγηθεί η ελληνική ζωγραφική αν δεν είχε ακολουθήσει η εικονομαχία

## ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Στην προθήκη 168 μπορείς να δεις χρυσά νομίσματα, σαν το νόμισμα της εικόνας.



Ο Σόλιδος ήταν χρυσό κέρμα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Η λέξη σόλιδος (solidus) στα λατινικά σημαίνει στερεός, συμπαγής και αναφέρεται στην καθαρότητα του νομίσματος σε χρυσό.

Παρατήρησέ τα και προσπάθησε να διακρίνεις ποιοι αυτοκράτορες απεικονίζονται

α.....β.....

Για τους Βυζαντινούς το νόμισμα ήταν σύμβολο της παντοδυναμίας του αυτοκράτορά τους .

## ΝΑΟΙ ΣΤΑ ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Το πλήθος των ναών (βασιλικές) που βρέθηκαν στη Βοιωτία μαρτυρεί την επικράτηση της νέας χριστιανικής θρησκείας.

Αναζήτησε τώρα τα παρακάτω εκθέματα που προέρχονται από τις βασιλικές αυτές. Κοίταξε ψηλά στα βάθρα 120 και 121, παρατήρησε τα κιονόκρανα και θυμήσου τις διαφορές ιωνικού και κορινθιακού ρυθμού. Παρατήρησε τα παρακάτω αρχιτεκτονικά μέλη και σημείωσε ποια ζώα παριστάνουν.....

Τα ζώα αυτά έχουν ιδιαίτερο συμβολισμό στη χριστιανική λατρεία.



Ο ιχθύς  
συμβολίζει  
τον Χριστό  
ενώ οι κριοί  
τους  
πιστούς.



Συμπλήρωσε την ακροστιχίδα:

Ι-----ς

Χ-----ς

Θ--υ

Υ--ς

Σ---ρ

Έχεις παρατηρήσει παρόμοια σχέδια σε ναούς σήμερα;

.....



Στρέψε λίγο το βλέμμα σου πίσω σου και στην κατακόρυφη προθήκη θα δεις τους περίφημους λύχνους-λυχνάρια.

Από τι υλικό είναι φτιαγμένοι;.....

Σε τι νομίζεις ότι χρησίμευαν;.....

Τι χρησιμοποιούσαν για να τους ανάψουν;.....

Πολλές φορές συνόδευαν το νεκρό ως προέκταση των κτερισμάτων της αρχαιότητας αλλά αυτή τη φορά η επιλογή τους γίνεται με γνώμονα την πεποίθηση της μεταθανάτιας ζωής, ως φορέων .....και.....

## Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΨΗΦΙΔΩΤΟΥ

Λοιπόν, γνωρίζεις άραγε ποιοι είναι οι «μουσάροι»; Μη διστάζεις, ανέβα στο γυάλινο δάπεδο και θα καταλάβεις!

Παρατήρησε τις μορφές που σχηματίζουν οι ψηφίδες στο ψηφιδωτό δάπεδο. Τι παριστάνουν; Τι κρατούν στα χέρια τους;



.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

Πόσος κόπος για τους ψηφοθέτες που έπρεπε να καλύπτουν ολόκληρες επιφάνειες με μικρά κομματάκια από διάφορα σκληρά υλικά, βότσαλα, πετρώματα, ημιπολύτιμους λίθους! Άσε δυσκολία που θα είχε το κόψιμό τους! Η τέχνη αυτή ξεκινά από το 3000 π.χ.

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

Συμπλήρωσε τώρα τον κατάλογο με τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν οι ψηφοθέτες.

## ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Από τα τέλη του 7<sup>ου</sup> αιώνα η Βοιωτία υπάγεται στη μεγάλη διοικητική και στρατιωτική περιφέρεια του «Θέματος της Ελλάδος», που περιλαμβάνει την Αττική, την Εύβοια και άλλες περιοχές του κεντρικού ελλαδικού χώρου. Στα τέλη του 9ου αιώνα πρωτεύουσα του θέματος ορίζεται η Θήβα, η οποία αργότερα, αναδεικνύεται και σε εκκλησιαστική μητρόπολη. Από τους αξιωματούχους της εκκλησίας ξεχωρίζει για την κοινωφελή δράση και το πολύπλευρο έργο του ο πολιούχος σήμερα άγιος της Θήβας Ιωάννης Καλοκτένης, μητροπολίτης κατά το δεύτερο μισό του 12ου αι.

Στην προθήκη 186 θα βρεις το μολυβδόβουλλό του.

Παρατήρησε τις παραστάσεις και των δύο πλευρών.



Τα μολυβδόβουλλα ή βούλλες είναι οι σφραγίδες που χρησιμοποιούσαν οι βυζαντινοί εξασφαλίζοντας το απόρρητο στην αλληλογραφία τους. Πολύτιμες άμεσες ιστορικές πηγές, συμβάλλουν στη μελέτη του διοικητικού συστήματος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και της εκκλησιαστικής ιεραρχίας.



Ο πολιούχος της Θήβας Άγιος Ιωάννης Καλοκτένης γιορτάζει στις 29 Απριλίου.

Χαῖρε, ποιμὴν λογικῶν προβάτων·  
Χαῖρε, λιμὴν τῶν ἐν ζάλῃ τοῦ βίου.  
Χαῖρε, τῶν πενήτων τροφὴ ἀδαπάνητε·  
Χαῖρε, τοῦ Βυζαντίου ὁ θεόφυτος κλάδος·  
Χαῖρε, τῆς Βοιωτίας ὁ σεπτὸς Ἱεράρχης.  
Χαῖρε, γυμνῶν ἀναπήρων τε σκέπη·  
Χαῖρε, Θηβῶν μέγα κλέος καὶ στυλε,  
Χαίροις, Πάτερ πανεύσπλαχνε.

Ποια στοιχεία του χαρακτήρα του εντοπίζεις στα εγκώμια;

.....  
.....

## ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΑΣΧΟΛΙΕΣ

Φαντάσου τώρα πως ζεις στην Κωνσταντινούπολη και η οικογένεια σου δεν έχει αρκετά χρήματα για να σε στείλει στο σχολείο, ώστε να μάθεις γράμματα. Ξέρεις τι θα έκανες; Θα προσπαθούσες να μαθητεύσεις κοντά σε κάποιον επαγγελματία για να μάθεις την τέχνη του και όταν μεγαλώσεις να γίνεις και εσύ ένας καλός επαγγελματίας. Έχεις να διαλέξεις ανάμεσα σε διάφορα επαγγέλματα. Να, πάρε μια ιδέα...στις προθήκες 180-183, στο βάθρο 128, στην προθήκη 187, στο βάθρο 130 αλλά και 131 όπου θ' ανακαλύψεις κάποια ενδιαφέροντα πράγματα!



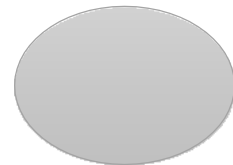
**ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕ ΤΩΡΑ  
ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ ΜΕ ΤΑ  
ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ  
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ**

ΕΡΓΑΛΕΙΑ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ



Αλήθεια εσένα ποιο από τα επαγγέλματα σου άρεσε περισσότερο και γιατί;.....  
.....

Σχεδίασε επομένως ένα από τα εργαλεία ή τα αντικείμενα που θα χρησιμοποιούσες και μην παραλείψεις να γράψεις που ακριβώς το εντόπισες στην έκθεση.



**Αξίζει να γνωρίζεις:**

σίγουρα μία από τις τέχνες που γνώρισαν μεγάλη άνθηση στην Θήβα ήταν και αυτή της μεταξουργίας. Οι Θηβαίοι τεχνίτες έφτιαχναν υψηλής ποιότητας μεταξωτά υφάσματα που έβαφαν με πορφύρα. Ιδιαίτερα επιδέξιοι τεχνίτες θεωρούνταν οι Εβραίοι που ζούσαν τότε στην Θήβα και έφτιαχναν τόσο περίφημα μεταξωτά, τα οποία προτιμούσαν ακόμη και πολλοί άρχοντες από όλο τον τότε γνωστό κόσμο. Πολλοί από αυτούς τους τεχνίτες μεταφέρθηκαν βίαια από τους Φράγκους στην Δύση, όπου και συνέχισαν την τέχνη τους φτιάχνοντας τα περίφημα ως σήμερα <μπροκάρ>υφάσματα!

Πάντως για να λέμε και την αλήθεια πρώτα από όλους οι Θηβαίες γυναίκες είναι εκείνες που ασχολήθηκαν με την παραγωγή μεταξωτών και που τύχαινε να ήταν ιδιαίτερα ταλαντούχες υφάντρες!



Ποια αντικείμενα μπορείς να εντοπίσεις στην έκθεση, που σχετίζονται με την τέχνη της υφαντικής και σε ποια ακριβώς προθήκη τα βρήκες ;

Φτιάξε ένα κατάλογο!



## ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ

Στα βάθρα 130, 132-134 καθώς και στις προθήκες 190-191 εκτίθενται αντικείμενα που αφορούν στον οικιακό εξοπλισμό.

Έχεις ακούσει να λένε «αντί πινακίου φακής»; Μπορείς να το συζητήσεις στο μάθημα των Θρησκευτικών.

Οι Βυζαντινοί πάντως χρησιμοποιούσαν τα πινάκια για να φάνε. Καταλαβαίνεις τώρα ότι τα πινάκια δεν είναι κάτι άλλο από τα πιάτα που χρησιμοποιείς και εσύ για να φας.

Βρες τώρα τα ΕΦΥΑΛΩΜΕΝΑ πινάκια που υπάρχουν στην αίθουσα και θυμήσου πως κάποτε χρησίμευσαν πραγματικά σε κάποιους Βυζαντινούς να φάνε τα αγαπημένα τους όσπρια (είναι και δικά σου αγαπημένα, σωστά;)

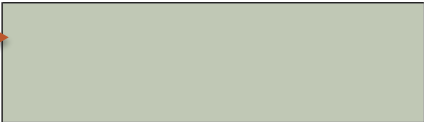



Η εφυάλωση είναι μια τεχνική που εμφανίστηκε αυτή την εποχή. Το κεραμικό επενδυόταν με ένα λεπτό στρώμα γυαλιού (επί + υάλωση). Έτσι το αγγείο αποκτούσε αδιάβροχη επιφάνεια αλλά και μια νέα αισθητική.

Από τι υλικό είναι και κατά πόσο μοιάζουν με τα σημερινά πιάτα;

Ποια σχέδια μπορείς να διακρίνεις; Τι μας δείχνουν για τις διατροφικές συνήθειες των Βυζαντινών; Έχουν ομοιότητες με τις δικές σου;

.....  
.....  
.....

Στα δεξιά σου στο βάθρο 128 υπάρχει ένας εντυπωσιακός αμφορέας με εγχάρακτη επιγραφή. Μπορείς να σημειώσεις ποιο όνομα αναγράφεται; 

Χρησίμευε στη μεταφορά ... 

 .....

## Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΟΜΨΟΤΗΤΑ

Η ενδυμασία για τα μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα της βυζαντινής κοινωνίας ήταν αντιπροσωπευτική της εργασίας κάθε ατόμου, αντίθετα οι άρχοντες και οι αρχόντισσες παρακολουθούσαν τη μόδα και αγαπούσαν τα κοσμήματα.



Να συμπληρώσετε τα κενά:

Το μήκος των βυζαντινών αρχοντικών ενδυμάτων ήταν.....

Τα χρώματα τους ήταν.....

Οι γυναίκες φορούσαν στο κεφάλι.....

Οι άντρες έριχναν στους ώμους .....

Τα υφάσματα έχουν πλούσια.....

Τα παρακάτω κοσμήματα κοσμούσαν κάποτε τις βυζαντινές αρχόντισσες :



ΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ  
ΕΜΒΛΗΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ  
ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ ΜΑΣ



- ↓
- Σχολαρίκιον
  - Περικάρπιον
  - Πόρπη
  - Περιδέραια
  - Ψέλλια
  - Αγκωνοβράχιλα
  - Δαχτυλίδια



Αναζήτησε τώρα τα ενώτια της εικόνας, συμπλήρωσε τον αριθμό της προθήκης και σημείωσε τις ομοιότητες και τις διαφορές με τα σημερινά «ενώτια» αλλά και με τα κοσμήματα γενικότερα.



.....  
.....

## ΠΑΙΖΕΙΝ και ΣΥΝΘΗΚΙΖΕΙΝ

Ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός απαγόρευε αυστηρά



Οι αρχαιολόγοι  
ωστόσο  
ανακάλυψαν....



### Ιουστινιάνειος Κώδικας

...ταβλίζειν ή των τα  
τοιαύτα παιζόντων  
κοινωνούς ή θεωρητάς  
γίνεσθαι ή εις  
οιανδήποτε θέαν του  
θεωρήσαι χάριν ...

Οι αγαπημένοι του υπήκοοι όμως αρέσκονταν σε γιορτές και πανηγύρια να επιδίδονται σε επιτραπέζια παιχνίδια ικανοποιώντας έτσι την πανανθρώπινη ανάγκη για επικοινωνία.

Αντιστοίχισε τώρα τις βυζαντινές ονομασίες των παιχνιδιών με τις σύγχρονες ονομασίες και αναζήτησε τις σωστές απαντήσεις στην προθήκη

.....

α. κύβοι	1. τρίλιζα
β. αστράγαλοι	2. τάβλι
γ. πεττεία	3. ζάρια
δ. ταβλίον	4. κότσια
ε. ζατρίκιον	5. σκάκι

α....., β....., γ....., δ....., ε.....



## ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ ΧΩΡΩΝ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

Και τώρα: Θυμάσαι ποια αρχαία Θεά είχε έμβλημά της το παγόνι;

Στην χριστιανική παράδοση ωστόσο το παγόνι είναι αγαπητό θέμα και συμβολίζει τους πολλούς αγίους και την αθανασία της ψυχής.

Αναζήτησε λοιπόν τώρα ένα **ΜΑΡΜΑΡΙΝΟ ΘΩΡΑΚΙΟ ΜΕ ΠΑΓΩΝΙΑ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΤΟΥ ΔΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.**

βάθρο

.....

Μπράβο!!! Αυτό ακριβώς είναι!



Τα θωράκια είναι μαρμάρινες πλάκες τοποθετημένες στη σειρά, συνδεδεμένες με μικρές τετράπλευρες κολόνες, τους πεσίσκους, που σχημάτιζαν το τέμπλο και χώριζαν το ιερό από τον κυρίως χριστιανικό ναό.

Το δέντρο στα βυζαντινά χρόνια αποτελεί συνώνυμο της ζωής, έκφραση της φύσης και της αναγέννησής της.

Το ίδιο θέμα μπορείς να δεις και στο θωράκιο με το Σταυρό από το τέμπλο του Ναού του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου του 9ου αι. Πρόσεξε πως από τη βάση του σταυρού ξεφυτρώνουν κλαδιά με φύλλα. Για το λόγο αυτό ο σταυρός αυτός ονομάζεται φυλλοφόρος.

Χρησιμοποιείται συχνά με τον ίδιο συμβολισμό που έχει και το δέντρο της ζωής. Παραπέμπει στην αιώνιο ζωή και στη σωτηρία των ανθρώπων, χάρη στη θυσία του Χριστού πάνω στο σταυρό.

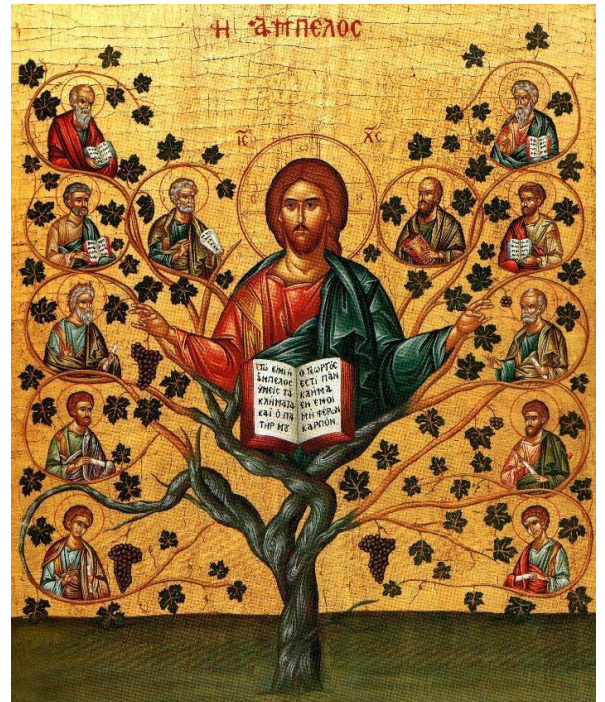


Αναζήτησε τώρα τα παρακάτω αρχιτεκτονικά μέλη που προέρχονται από ναούς και σημείωσε τα σχέδια που αναπαριστούν.....



Η άμπελος συμβολίζει το Χριστό.

ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.



### Η Θεοτόκος δεομένη



Από τι υλικό είναι η πλάκα;.....

Τι σημαίνουν τα αρχικά γράμματα;.....

.....

Σε ποιον νομίζεις ότι προσεύχεται η Θεοτόκος;.....

Τι θα ήθελες να ζητήσει για σένα;.....

.....

Τι θα ήθελες να ζητήσει για τον κόσμο όλο;

.....

.....

## ΥΣΤΕΡΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Το **1204**, με την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους **Σταυροφόρους**, η Βυζαντινή αυτοκρατορία καταλύεται και στα εδάφη της Σταυροφόροι και Βενετοί ιδρύουν έναν μεγάλο αριθμό φραγκικών και λατινικών κρατιδίων.

Η Βοιωτία, με τις γειτονικές Αττική και Μεγαρίδα, περιέρχεται στο κράτος που ιδρύει ο Φράγκος ιππότης Όθωνας ντε λα Ρος (περ. 1204-1225), γνωστό ως Δουκάτο των Αθηνών με πρωτεύουσα τη Θήβα. Στην περίοδο της **Φραγκοκρατίας** ανήκει και ο μεσαιωνικός πύργος που είδες στην αυλή του Μουσείου.

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης το **1453** από τον σουλτάνο Μωάμεθ Β΄ σηματοδοτεί το οριστικό τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Η Βοιωτία προσαρτάται οριστικά **σους Οθωμανούς** το **1460**, υπαγόμενη στο *σαντζάκι* του Ευρίπου, μεγάλη διοικητική περιφέρεια με έδρα τη Χαλκίδα. Διαιρείται σε δύο μεγάλους *καζάδες* (διοικητικές περιφέρειες) της «Ιστίφας» (Θήβας) και της Λιβαδειάς.

Το **1829** η Βοιωτία απελευθερώνεται από τους Οθωμανούς μετά τη μάχη στα **στενά της Πέτρας**.

## Ώρα για αναστοχασμό και συζήτηση.

Το *Αρχαιολογικό Μουσείο της Θήβας*, όπως και κάθε μουσείο άλλωστε, δεν παρουσιάζει μια συλλογή από άψυχα αντικείμενα μα αντιθέτως μια συλλογή από αντικείμενα που φέρουν την ψυχή των προγόνων μας. Αξίζει σίγουρα την προσεχτική μας ματιά, έστω σαν υπέρτατο χρέος σε όσους έζησαν πριν από εμάς σε τούτα εδώ τα μέρη.

**Πολύ αγαπιέται αυτός ο τόπος  
με υπομονή και περηφάνεια. Κάθε νύχτα απ' το ξερό πηγάδι  
βγαίνουν τ' αγάλματα προσεχτικά κι ανεβαίνουν στα δέντρα.**

(Ρίτσος «Ο τόπος μας»)

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

**ΟΔΗΓΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΘΗΒΩΝ –ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ-ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΒΟΙΩΤΙΑΣ**

**ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ Β., ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΗΒΩΝ, [e-BOOK](#), ΙΔΡΥΜΑ ΛΑΤΣΗ, 2010**

**ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: Όψεις της καθημερινής ζωής στην παλαιοχριστιανική εποχή, Θεσ/κη, 2003.**

**ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: Ανακαλύπτοντας το παρελθόν, Θεσ/κη 2004**

**ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: Η ζωή σε ένα κάστρο στα Μεσοβυζαντινά χρόνια, Θεσ/κη**

**[ΕΚΒΜΜ, Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου](#), Σύστημα Ψηφιακών Διαδραστικών Υπηρεσιών Εκπαίδευσης και Προβολής για τον Βυζαντινό Πολιτισμό**



**Υπεύθυνος Εκπ. Δικτύου-Γενική επιμέλεια: Μαϊστρέλλης Ευστράτιος  
Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων Ν. Βοιωτίας**

**Σχεδιασμός εντύπου-κείμενα: Τσακανίκα Μαγδαλινή, καθηγήτρια ΠΕ05  
Γυμνάσιο Δομβραΐνας - Μαϊστρέλλης Ευστράτιος, Σ.Σ. ΠΕ02**